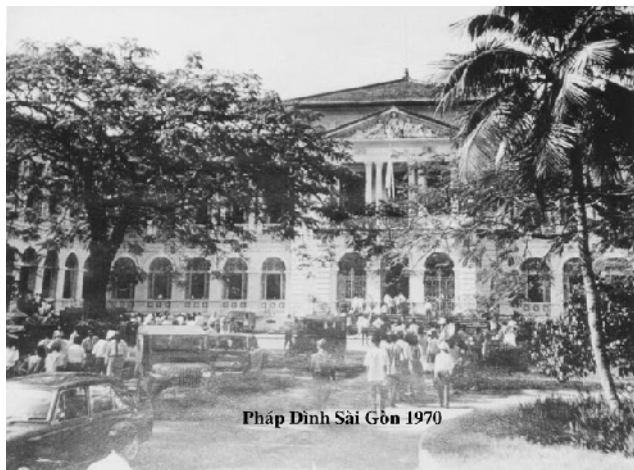

NHỚ NHỮNG NGÀY TẬP SỰ LÀM LUẬT SỰ

Đậu Tú Tài xong, tôi muốn ghi tên vào Đại Học Văn Khoa học môn sử địa để sau này làm nghề khảo cổ nhưng cha mẹ tôi không đồng ý vì thấy nghề khảo cổ vất vả quá mà lại không có lương nhiều.

Vì tôi học ban C văn chương nên ngoài các trường Văn Khoa, Sư Phạm và Luật, chẳng có trường nào khác nhận cả. Sư Phạm thì tôi không bao giờ nghĩ đến vì tính tôi rất nhút nhát, không bao giờ dám tưởng tượng mình làm cô giáo đứng trên bục giảng bài cho học trò cả.

Nhìn quanh thấy chị bạn cùng xóm, xế cửa, ở đường Phan Đình Phùng, gần chợ Vườn Chuối ngày xưa, đó là chị Ngô Nguyệt Hằng và người em họ của chị ấy là anh Bùi Huy Hoàng đều đang học Luật năm thứ ba. Thế là suy đi nghĩ lại tôi bèn bắt chước... ghi tên vào trường Luật cho giống nhau.

Hơn nữa phải nói thêm một người cùng xóm đó là anh ruột của chị Hằng, anh Ngô Tăng Giao, cũng đã xong trường Luật và đang hành nghề luật sư. Thấy anh ấy tính tình vui vẻ, thoải mái lại đầy văn nghệ, cứ xà vào cái piano là ông ổng đàn và hát bài "Thu vàng" nên tôi tự nhiên cũng khoái ngành luật. Mặc dù phải thú thật là cái xóm tôi ở nhiều khi nóng như điên, chẳng có chút gió mùa thu mát mẻ nào, chẳng có chiếc lá thu vàng nào rơi cả. Hơn nữa một bên hàng xóm sát vách là tiếng rộn rã tập đàn piano và violon của gia đình nhạc sĩ Dương Thiệu Tước và bà Minh Trang. Bên kia bức tường cao phân chia hai xóm thời luôn luôn vang lên tiếng vọng cổ, tôi còn nhớ nhất là bài "Tình anh bán chiếu" nghe mùi quá xá !

Thế là nhào vô... học luật. Học trường Luật cũng thoải mái vì trong hai năm đầu, tuy sinh viên đông đúc nhưng lúc nào tôi cũng được các bạn dành chỗ cho. Lúc này học trình của trường Luật đã đổi ra thành 4 năm. Qua năm thứ ba, tôi ghi tên vào ban Tư Pháp. Số sinh viên bắt đầu ít xuống nên sinh viên Luật chúng tôi quen nhau thân hơn. Trong lớp tôi có Lại thị Phương Dung, con gái LS Lại Tư. Phương Dung sau này lấy ông anh họ con bác ruột tôi nên trở thành chị dâu của tôi.

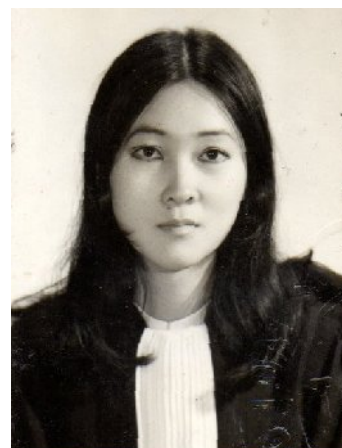
Tôi học thông suốt bốn năm Luật, và ra trường năm 1973. Giã từ con đường Duy Tân "cây dài bóng mát", bye bye cái "hồ Con Rùa" thân yêu !

Sau khi ra trường được vài tháng nhõn nhõn đi chơi, gia đình tôi bắt đầu nghĩ đến việc cho tôi đi làm, mà cũng chẳng biết sẽ làm gì. Má tôi định xin cho tôi vào bộ ngoại giao làm việc, đang lưỡng lự thì bà tôi bảo nếu muốn làm luật sư thì bà sẽ nói chuyện với LS Nguyễn Văn Hoàng, bạn học của một ông cậu của tôi. Cả nhà đồng ý và nói rằng trong nhà có một luật sư thì cũng tốt.

Thế là vào một buổi sáng đẹp trời tôi theo bà tôi đến văn phòng LS Nguyễn Văn Hoàng ra mắt xin tập sự và được LS Hoàng vui vẻ nhận. Nhưng vì lúc đó văn phòng LS Hoàng đã có 2 luật sư tập sự rồi và đang chung văn phòng với LS Trần Văn Tốt nên không có chỗ cho người tập sự thứ ba, ông đang sửa soạn dọn qua đường Gia Long mở văn phòng riêng cho rộng nên tôi phải đợi vài tháng. Để khỏi mất thời giờ LS Nguyễn Văn Hoàng đề nghị với tôi ghi tên tập sự với chị Trần thị Mộng Lan, trước kia cũng tập sự với ông, đã ra thực thụ, mở văn phòng ở Bình Dương, trong thời gian đó để đợi khi có văn phòng mới thì sẽ đem tôi trở về với ông.

Thế là chị Mộng Lan dẫn tôi làm thủ tục ghi danh đi tập sự làm luật sư. Phải trình trọng đi một vòng chào các thẩm phán của Tòa Thượng Thẩm Sài Gòn cùng các luật sư trong Luật Sư Đoàn. Rồi còn phải may cái áo choàng "toge" màu đen của nghề luật sư khi mặc ra trước tòa cho nó đúng điệu và thêm... oai phong nữa. Anh bạn thân Bùi Huy Hoàng dẫn tôi đến tiệm để may. Sau khi may xong được áo là giai đoạn phải đi chụp hình để làm thẻ luật sư tập sự.

Lúc đi học tôi quen thân với Dương Mỹ Trang, con gái LS Dương Tấn Trương. Hôm đi chụp hình Mỹ Trang đi cùng với tôi đến một tiệm chụp hình trên đường Lê Lợi. Ông chủ tiệm chụp hình thấy hai đứa đi vào tưởng để chụp hình kỷ niệm, đến khi nghe nói chụp để làm thẻ luật sư thì trở mặt ra nhìn chúng tôi ra vẻ không tin. Đến khi thấy tôi lú lú rú rú lúi lúi trong cặp táp ra cái áo choàng luật sư mới may thì mới tin. Lúc đó ông ta lại cẩn thận dặn tôi: "Cô chụp hình làm thẻ luật sư thì phải nghiêm trang, không được cười nghe chưa!" Thế là tôi lên ghế ngồi nghiêm chỉnh, không dám cười. Mỹ Trang đứng bên cạnh cứ nhìn tôi rồi nhảm nháy cười cười nheo mắt chọc tôi. Còn ông chủ tiệm cứ điều chỉnh cái máy hình mãi làm tôi bắt đầu sợng. Đang sợng thì nghe bấm đánh tạch một cái, thế là chụp hình xong rồi! Sau này xem lại tấm hình thấy mặt mũi chẳng tự nhiên chút nào nhưng cũng đành chịu vậy.

Vì tôi xin đi tập sự sau chị Phương Dung và Mỹ Trang nên tuyên thệ sau hai người đó. Trong buổi lễ tuyên thệ của tôi chỉ có 8 người xin tập sự và 8 luật sư "boss" đỡ đầu đứng phía sau mỗi tên... lính mới. Sau khi nghe đọc lời giáo huấn của quan tòa về nhiệm vụ của luật sư xong tất cả chúng tôi đưa tay phải lên thề và nói: "*Tôi xin thề!*". Thề là xong thủ tục gia nhập nghề thầy... cãi. Nghề được nhiều người mệnh danh là chuyên... "*bảo vệ góa phụ và con cô*". Thở phào mừng rỡ. Tôi bắt đầu đi tập sự. Mỗi sáng tôi đi ra toà với những hồ sơ vụ hộ, buổi chiều thì ngồi ở văn phòng làm lý doán.

Sau một tháng làm việc, một buổi sáng đầu tháng, cô thư ký mời chúng tôi vào văn phòng của maitre Hoàng, hai anh chị tập sự trước tôi biết ngay nên nói cho tôi biết là đầu tháng maitre trả lương. Tôi nghe nhưng nghĩ là mình mới đến có một tháng chắc chưa có lương nhưng nghe gọi cả ba người nên cũng đứng dậy đi theo chị Dung và anh Huỳnh vào phòng của maitre, mỗi người ngồi xuống một ghế. Sau khi tươi cười khen chúng tôi làm việc tốt đẹp, maitre rút trong ngăn kéo ra ba cái bao thơ lần lượt đưa chị Dung, lớn tuổi nhất rồi đến anh Huỳnh, và bao cuối cùng đưa cho tôi và nói:

- Đây là lương của các anh chị tháng này.

Tôi ngạc nhiên hỏi :

- Con mới tới có một tháng mà sao maitre lại trả lương cho con ?

Maitre cười :

- Chị mới tới một tháng nhưng chị đã làm việc trong tháng đó chứ chị có ngồi không đâu. Chị tiếp tục làm việc giỏi thì tôi sẽ tăng lương nữa cho !

Tôi sướng quá, vừa ra khỏi phòng của maitre vội vàng mở bao thơ ra coi, thì thấy được 13.000 đồng. Chiều hôm đó, sau khi đi làm ra tôi chạy sang văn phòng bác Dương Tấn Trương khoe Mỹ Trang, hai đứa rủ nhau đi ra uống nước mía Viễn Đông và ăn "*phá lấu đêm tăm*" rồi tôi chờ Mỹ Trang về nhà. (Chỗ này phải xin mở ngoặc nói thêm về món ăn hấp dẫn này. Ăn "*phá lấu đêm tăm*" là ở chỗ nước mía Viễn Đông có ông Tàu bán phá lấu cắt sẵn từng miếng nhỏ cắm cây tăm trên mỗi miếng, ăn miếng nào xong để cây tăm sang một bên, ăn xong ông bán hàng đếm bao nhiêu cây tăm thì tính tiền).

Sau hai tháng tập làm "*lý doán*" và đi "*rôle*" các vụ án hộ, dân sự, sang đến tháng thứ ba, một buổi sáng, như thường lệ, đúng 8 giờ ba chúng tôi vào phòng maitre Hoàng để lãnh "*rôle*" đi tòa thì maitre đưa tôi một tập hồ sơ và nói :

- Hôm nay chị Thi cãi vụ này, ông thân chủ ngồi ngoài phòng khách đang đợi, chút nữa chị đi ra toà với ông ấy. Vợ ông ta câu trộm điện mấy tháng nay rồi, mà bà ta đã câu trộm điện từ ngoài đường vào nhà xong lại còn cho các hàng xóm chung quanh câu lại để lấy tiền, hiện đang bị bắt, chị coi hồ sơ đi. Ráng xin cho bà ta được thả về.

Rồi maitre mở hồ sơ ra chỉ cho tôi những điểm chính cần phải cãi.

Tôi ôm hồ sơ ra phòng mình ngồi xem một lúc thì tới giờ ra toà. Maitre Hoàng gọi chồng bà ta đang ngồi đợi ở phòng khách nói:

- Ông đi với cô luật sư này. Cô ấy sẽ cãi cho vợ ông.

Người khách nhìn tôi, rồi quay lại nhìn maître Hoàng mặt lộ vẻ không tin tưởng, Maître hiểu ý ông ta nên nói:

- Cô luật sư này nhỏ và còn trẻ nhưng tôi biết cô ta cãi được cho vợ ông. Ông cứ đi theo cô ấy đi.

Ông ta đành đứng dậy đi theo tôi nhưng có vẻ không vui. Từ văn phòng ở đường Gia Long ra đến tòa chỉ đi bộ khoảng trên 5 phút, ông ta đi sau lưng tôi không nói tiếng nào. Ra đến tòa tôi dẫn ông ta đến phòng xử ngồi đợi còn tôi đi vào phòng luật sư để mặc áo đen xong thì trở vào phòng xử mà tìm đánh bôm bốp, nhưng ngoài mặt thì cứ cố phải làm vẻ bình tĩnh. Đến lúc tòa gọi đến tên thân chủ của tôi và cảnh sát dẫn vợ ông ta ra, tôi đứng lên đi ra trước mặt Chánh Án và Biện Lý mà hai chân cứ run cầm cập và ý nghĩ đầu tiên chạy nhanh qua trong đầu là sờ dĩ luật sư phải mặc áo "toge" dài che chân là để người ta không nhìn thấy hai đầu gối run, đập vào nhau khi ra cãi.

Sau khi nghe ông Biện Lý buộc tội và đề nghị trừng phạt, ông Chánh Án mời luật sư biện hộ cho bị can lên tiếng. Tôi run quá, nói một lèo những câu biện hộ đã xếp sẵn trong đầu. Bây giờ tôi cũng không thể nhớ được mình đã nói gì, chỉ nhớ sau đó các anh chị luật sư tập sự trước tôi đã khen "*Thi cãi được lắm!*". Nói xong tôi lo sợ nhìn Chánh Án hôm đó là ông Nguyễn Văn Trinh. Ông Trinh cúi xuống nhìn hồ sơ vài phút rồi ngừng lên tuyên bố thả bà ta về, chỉ phải đóng một ít tiền phạt. Nghe tuyên án xong tôi mừng quá, có lẽ còn mừng hơn thân chủ, cười toe toét nhìn ông thân chủ mới lúc này còn đang cau có, bây giờ cũng đang mừng rỡ nhìn tôi cảm ơn.

Sau phiên tòa, tôi và ông thân chủ đi về văn phòng, lần này ông ta đi bên cạnh tôi cảm ơn luôn miệng. Vừa vào đến văn phòng gặp maître Hoàng ông ta lại ríu rít khen tôi làm maître rất bằng lòng. Vì đã trưa nên tôi chào maître và ông thân chủ rồi đi về để 2 giờ chiều trở lại văn phòng làm lý doán. Đến chiều, đang say sưa viết "*lý doán*" cho một vụ ly dị thì maître Hoàng đi vào. Maître vui vẻ gọi tôi vào phòng và đưa cho tôi một bao thơ nói là ông khách thân chủ ban sáng tặng cho tôi. Tôi mở bao thơ ra, trong đó có 1000 đồng.

Một buổi sáng, Mỹ Trang và tôi vừa vào đến tòa, đang trong phòng luật sư mặc áo đen thì anh bạn quen bảo chúng tôi ra coi bảng cãi chỉ định cho ngày mai vì thấy có tên của hai đứa tôi trên đó. Hai đứa vội vàng chạy lại xem, Mỹ Trang phải cãi cho thiếu nhi bên tòa Gia Định còn tôi thì sang Tòa Quân Sự cãi.

Thấy phải sang Tòa Quân Sự ở bến Bạch Đằng, tôi tái cả mặt. Vợ vàng chạy đến các anh chị lớn hỏi cách thức và được biết là sẽ phải cãi cho những người trốn quân dịch, có khi một lúc cả trăm người. Thế là chiều hôm đó tôi phải một mình đi đến Tòa Quân Sự để xin xem hồ sơ cho ngày mai và ghi riêng những trường hợp đặc biệt phải cãi nhiều hơn. Đường từ ngoài vào đến văn phòng Chánh Án khá xa, tôi phải để cái xe Suzuki của tôi một nơi rồi đi bộ vào trong hẻm văn phòng Chánh Án để mượn hồ sơ. Chân tay lại lỉnh quính vì mỗi khi đi ngang chỗ nào có mấy anh lính là bị họ cười chọc ghẹo. Buổi chiều không phải ra tòa nên tôi hay mặc áo đầm mini. Hôm ấy quen như thường lệ nên cũng vẫn đến với cái áo đầm ngắn cũn cỡn nên càng bị các ông lính chạy theo xin làm quen. Đến khi thấy tôi gõ cửa đi vào phòng Chánh Án họ

mới buông tha. Sau khi xem hồ sơ xong, đi ra lấy xe về, lại phải hứng một màn chọc ghẹo xin làm quen.

Sáng hôm sau tôi trở lại Tòa Quân Sự để cãi cho hơn 80 hồ sơ trốn lính. Khi đi ngang qua sân tòa, các tôi phạm được xếp hàng ngồi đầy sân. Lúc thấy tôi đi ngang qua, có một anh chàng rần mắt đếm to: "*một, hai, chân phải, chân trái!*". Thế là có một số khác phụ họa đếm theo làm hai chân tôi luống cuống khi nghe bản đồng ca quân hành này. Đi theo họ đếm thì thấy ghét, mà đi ngược lại thì khó, lại thêm hai vạt áo dài cứ quấn vào chân. Tôi phải cố gắng đi thật nhanh qua khỏi cái sân quái ác đó mà bụng hậm hực.

Trong số hồ sơ đó chỉ có hai hồ sơ là thực tình có thể xin nhẹ tội vì gia cảnh khó khăn vì nhà neo người và mẹ già bệnh tật còn thì bao nhiêu hồ sơ khác thì không cách gì cãi nổi. Tôi chỉ biết biện hộ bằng cách xin tòa khoan hồng cho họ mà thôi.

Vì maître Nguyễn Văn Hoàng là luật sư của Cảnh sát quốc gia nên đa số các vụ liên quan đến cảnh sát chúng tôi đều có cơ hội biện hộ. Có một buổi chiều, đi làm về, vừa chạy xe vừa suy nghĩ đến một hồ sơ mà tôi chưa làm xong, đi qua ngã tư Trần Quý Cáp - Pasteur tôi chợt nghe tiếng thổi còi và một ông cảnh sát từ lề đường chạy ra chặn xe tôi lại. Còn đang ngạc nhiên thì ông cảnh sát chỉ cái đèn đỏ :

- Cô chạy xe vượt đèn đỏ mà còn tính chạy tiếp hả? Cho xe vô lễ đi !

Tôi giật mình nhìn lên thì mới biết là mình quên không ngừng đèn đỏ.

Tôi vội vàng xuống xe và dắt xe vào lề đường, chờ lãnh tờ giấy phạt, bỗng nhiên ông cảnh sát chăm chú nhìn tôi rồi nói :

- Cô là luật sư phải không?

Tôi gật đầu mà không hiểu tại sao ông ta lại hỏi như vậy. Ông cảnh sát trở nên thân thiện vui vẻ nói :

- Thôi luật sư đi đi ! Nhớ coi chừng đèn xanh đèn đỏ, khỏi bị tai nạn!

Tôi ngạc nhiên hỏi ông ta :

- Tại sao anh biết tôi là luật sư?

Ông ta vui vẻ trả lời :

- Hôm nọ luật sư có cãi cho tội tôi vụ bắt người trốn quân dịch và đánh lộn. Luật sư cãi nhiều nên không nhớ tội tôi, nhưng tội tôi nhớ mặt luật sư chứ.

*

Mới vào nghề tập sự luật sư được khoảng hơn một năm thì "chấm dứt chương trình"! Thật buồn! Sau tháng 4/1975 tôi bị kẹt lại Việt Nam. Ngày 1/5 chúng tôi bị gọi ra trình diện tại sân tòa án. Chánh án, luật sư mỗi người phải tìm một cây chổi để quét sân tòa. Tìm khắp tòa, chúng tôi lôi ra được đúng 3 cây chổi chà, chia nhau mỗi người quét một chút cho ra vẻ có quét rồi lại đứng túm tụm lại với nhau nhìn họ đem tất cả giấy tờ, bằng cấp của chúng tôi ra đốt. Quả thật trong chế độ cộng sản các kẻ trí thức được đánh giá không bằng... một cục phân. Bây giờ nước nhà mới te tua!

Sau khi ghi tên xong chúng tôi được trở về nhà để sửa soạn cho tuần sau các luật sư phải học "*cải tạo*" ở Hội Trí Thức Yêu Nước đường Bà Huyện Thanh Quan. Các chánh án thì học nơi khác. Sau này tôi mới biết là họ bị đi tù cùng các sĩ quan và nhân viên trong chính phủ VN Cộng Hoà. Phần tôi, sau một tuần bị đi học ở cái gọi là "*Hội Trí Thức Yêu Nước*" thì chán quá nên lấy cớ bị bệnh và trốn luôn. Mãi về sau này đọc lại cuốn sách hồi ký của luật sư Nguyễn Mạnh Tường mới thấm thía quá chừng! Đúng là người ta nói nếu không sống trong môi trường xã hội chủ nghĩa cộng sản thì đều... thơ ngây và hồng biết gì về cộng sản vô thần độc tài hết cả! Giờ đây thấy một số mệnh danh là "*trí thức*" mà vẫn còn "*u mê*" và quả là "*mê ngủ*" nên vẫn há miệng ngợi ca cái chủ nghĩa quái đản này. Thật là "*mất trí*" ! Buồn... 5 phút!

Vì... cái cột đèn mà biết đi thì cũng bye bye nên sau đó vào năm 1979 tôi đi vượt biên bằng đường bộ. Theo người dẫn đường để tránh không đi ngang Campuchia, phải đi lên phía Bắc để đến thẳng Thái Lan nên đi bằng phía Kontum. Đi được 1 tuần thì bị bắt. Sui quá là sui ! Sau khi bị bắt ở 1 tuần ở trong một ngôi làng người Campuchia thì họ đem lên xe nhà binh chở về nhà tù ở Pleiku. Tôi ở tù 3 tháng thì được về nhờ bà má trả tiền đút lót đấm mồm cho họ.

Đến tháng 7 năm 1985 thì gia đình tôi được người anh cả đi du học tại Pháp từ năm 1963 bảo lãnh. Tôi sang Pháp và may mắn thi tuyển đậu vào làm việc trong sở xã hội thành phố Paris đến nay đúng 30 năm. Ở Paris tôi vẫn thường xuyên gặp lại Maître Nguyễn Văn Hoàng.

Tôi cũng vẫn thường xuyên liên lạc và có dịp qua thăm thủ đô Hoa Thịnh Đốn của nước Cờ Hoa vào cuối năm 2015 để có dịp gặp lại hai người hàng xóm thân quý thuở xa xưa là anh luật sư Ngô Tăng Giao cùng chị Ngô Nguyệt Hằng. Chị Hằng về sau này cũng ghi danh tập sự luật sư. Anh Giao vẫn có phong độ cũ, vẫn vui vẻ và văn nghệ, bây giờ lại thêm nghề làm thơ. Nhưng giờ đây anh vừa vuốt mái tóc muối tiêu vừa nói là đã quá cái tuổi "*thất thập cổ lai hi*" rồi nên không còn hát bài "*Thu vàng*" nữa. Hết tuổi thu rồi mà ! Phải chuyển giọng qua bài "*Mùa đông của anh*" cho đúng điệu "*sinh. lão, bệnh, tử*" chứ!

Hôm nay ngồi bên dòng sông Seine nhìn nước chảy xuôi dòng. Đời người trôi qua quá nhanh. Chẳng ai có thể nhúng chân vào cùng một dòng nước hai lần cả! Mọi kỷ niệm trôi qua hơn nửa thế kỷ rồi! Nhớ lại chuyện xưa nên viết lại ít dòng. Vẫn biết "*cái tôi là đáng ghét*" ("*Le moi est haissable!*") nhưng cũng mạn phép ghi lại một chút "*cái tôi*" để nhớ đến chốn pháp đình xưa với nghề luật sư. Nhớ ơ là nhớ! Vui buồn lẫn lộn. Xin người đọc thông cảm nhé!

PHẠM THỊ HOÀI THỊ
(Paris, 1-2016)

